

Muistiteknologia ja poliittinen viestintä: Yhdysvaltojen hallinnon Iranin ydinohjelmaa käsittelevät tekstit 2001–2006

MIKA AALTOLA

ABSTRACT
Memory Technology
and Political
Communication:
U.S. Administration's
Texts Concerning
Iran's Nuclear Program
2001–2006

Article explores the connection between the memory technology and the foreign policy speeches by the Bush administration. The central hypothesis is that the role of memory images can best be appreciated when contextualized in the various functions that memory has traditionally had. It is common to treat images in texts as stereotypes that feed prejudices and supplant knowledge based on real experience. My aim is to shed some light on the vital role of images and their loci in U.S. foreign policy. The importance of memory and memory images are crucial for the political pedagogy, communal cohesion, and foreign policy agency. Memory technology's main aims are innovation and prudent agency *ex tempore*. The technology undermines the centrality often given to authentic/documentary memory. The use of the memory technology is illustrated through the speeches of Bush administration on Iran, 2001–2006.

”The danger in ransacking the past for a clearer understanding of contemporary conflicts is to forget that the past, in its richness and indeterminacy, contains in equal measure clues to the conflicts that have not arisen and *rapprochements* that will yet succeed”

Martin Wight
Politics and Culture in International History,
International Affairs, 1962.

Tarkoitukseni on tarkastella Yhdysvaltojen hallinnon teksteistä ilmenevää tapaa synnyttää muistia. Erityisenä tapauksena on presidentti Bushin Irania koskevat puheet vuosilta 2001–2006. Keskeisiä kysymyksiä ovat: Miten Irania koskeva muisti ilmenee, mitkä ovat sen funktiot ja minkälaista tekemistä siihen liittyy? Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa omaksumani lähestymistapa liittyy kognitiiviseen orientaatioon mutta myös traditionalismiin (esim. Bull 1966). Traditionalismi korosti valistuneen mielikuvituksen ja intuitioiden roolia tutkimuksessa. Hieman kärjistäen voidaan todeta, että traditionalismi olettaa kansainvälisen politiikan paljolti olevan imaginaarista: Historiallinen

opetus muodostaa kansainvälisen politiikan oleellisen sisällön. Valitsemaani lähestymistapaa voisi kutsua uustraditionalistiseksi, koska historiallisen dialektiikan asemasta, nostan muistin legitimiin tiedon kriteeriksi.¹

Kuten yllä oleva lainaus Martin Wight:lta ilmentää, menneisyyden suhde nykyisyyteen on moninainen. Ajoittain se näyttäytyy kristallinkirkkaana, kun taas toisinaan se on selkeästi epämääräinen. Poliittiset yhteisöt kansainvälinen yhteisö mukaan luettuna tuottavat kuvaa määrätystä historiastaan. Monella tavalla nämä määrättyt historian kuvat liittyvät yhteisöllisen kanssakäymisen yhteen kaikkein tärkeimmistä piirteistä, muistiin.² Muistin eri

¹ Konstruktivismi on korostanut paljolti samoja teemoja 90-luvulta alkaen. Uustraditionalistinen ote ei kuitenkaan perustu konstruktivismille tyypilliseen taipumukseen nähdä kansainvälisten suhteiden sisältö säännönmukaisille ja selkeille käytännöille perustavana (esim. Wæver 1999).

² Muistin politiikkaa ovat viimeaikoina Suomessa käsitelleet esimerkiksi Parvikko (2002) ja Nyysönen (2001). Tämän työn näkökulmasta myös Kuittisen (2005) artikkeli on erityisen relevantti.

tehtävät selkeyttävät menneen suhdetta nykyisyyteen tavalla, joka on tarkoitushakuinen. Muistaminen ei ole vain taltioidun tiedon palauttamista, vaan tämän ohella ja sijasta muistin tehtävä on tuottaa kronologista järjestystä (tapahtumasarjoja), sitoa yksilöä yhteisöön, opettaa ja avustaa halutun päämäärän saavuttamisessa. Käsitteellisen jäsentelyn ohella on syytä pitää mielessä, että näillä muistiin liitettävillä tehtävillä kullakin on omat historialliset traditiionsa. Lähtökohtanani tässä työssä on, että kattavimmin eri funktioita voi ymmärtää ns. muistitaidon tradition (*Art of memory*) ja siitä myöhemmin kehittyneen muistiteknologian (*Memoria technical*) valossa (Aaltola 2005). Tämä johtuu siitä, että muistitaidon perinne käsittelee eri tehtäviä osana samaa synergista kokonaisuutta. Tärkeää on myös se, että muistitaidon perinteellä voidaan nähdä elimellinen joskin usein sivuutettu yhteys nykyisin vallitseviin tapoihin hahmottaa 'muisti'. Toisin sanoen lähtökohtana on, että muistamiseen liittyvät kulttuuriset traditiot vaikuttavat siihen, miten tämän päivän sekä yksityinen ja julkinen muistaminen tapahtuu (Carruthers 1992a).

Valitsemassani tarkastelutavassa korostuu muistikuvien rooli sekä niiden uskonnollis-maagiset laitukset. Perusteita tälle valinnalle antaa 9/11 jälkeiselle ajalle luonteenomainen visuaalisuus ja erityisesti visuaalinen retoriikka (esim. O'Shaughnessy, 2005). Toinen keskeinen lähtökohta on uskonnollisen sisällön selkeämpi näkyminen yhteisöllisissä mielikuvissa varsinkin Yhdysvalloissa (esim. Spielvogel 2005 ja Gunn 2004). Mielestäni amerikkalaiseen nykykulttuuriin muistiteknologiat kuluvat monella merkittävällä tavalla. Kristillinen oikeisto ja varsinkin sen voimakas evankelinen suuntaus käyttää muistiteknologioita runsaasti puheissa, saarnoissa ja rukouksissa. Evankelinen visuaalinen kulttuuri näyttyy dramaattisina kuvina ja kielikuvina, joiden eksplisiittinen tarkoitus on avustaa uskonnollisten kertomusten muistamista (Morgan 1999, 185). Vaikka uskonnollisen oikeiston vaikutus nykyiseen hallintoon on suuri, muisti on teema, jolla on nykyisiä trendejä syvämmät juuret Yhdysvalloissa. Maahanmuuttajista koostuvana maana Yhdysvalloissa kansallisella muistilla on ollut keskeinen yhteisöä koostava voima. Kammen (1991, 9) kattavassa yhdysvaltalaisen kansallisen muistitradition historiikissaan toteaa maalla olevan miltei pakonomainen suhde muistiinsa.

Muistitaito ja -teknologia

Muistin sosiaalinen luonne on yksi yhteiskuntateellisen tutkimuksen uusista lähtökohdista (esim. Halbwachs 1980). Muistin ja politiikan välinen sidos on saanut osakseen huomiota esimerkiksi keksittyjen traditioiden (esim. Hobsbawn ja Ranger 1983) ja kuviteltujen yhteisöjen (esim. Anderson 1992) teemojen ympärillä käytävässä keskustelussa. Muisti nähdään usein moraalisesti latautuneena valtakamppailuna, joka koskee menneisyyden ja nykyhetken välistä jatkumoa (Kenny 1999, 422). Keskeisimpiä muistiin liittyviä perinteitä on niin sanottu muistitaito. Muistitaito viittaa keinotekoisiiin mentaaliin rakenteisiin, joiden tehtävänä oli edesauttaa valikoivaa muistamista henkilökohtaisen tai kollektiivisen hyödyn saavuttamiseksi.

Muistitaito perustuu sekä intentionaaliseen mieleen (lat. *res*) ja sen järjestämään mentaaliseen paikkaan (lat. *locus*) että itsenäistä toimijuutta omaaviin vahvoihin mielikuviin, eli fanstasmoihin (lat. *phantasmata*). Kristillinen muistitaito kehittyi keskiajalla. Tämän tradition keskeisimpiä muistiinmerkitsijöitä olivat Albertus Magnus (1206–1280), Tuomas Akvinolainen (n. 1225–1274) ja Raymond Lull (n. 1234–1315). He jalostivat aikaisemmat Aristoteleen, (pseudo)Ciceron ja Quintilianuksen tekstit kristilliseen kulttuuriin sopivaan muotoon. Jo aikaisessa vaiheessa erottuivat toisistaan muistipaikkaa ja muistikuvia painottavat traditiot. Muistipaikan korostamiselle on leimallista järjestyksen, säännönmukaisuuden ja selkeyden teemat. Usein tätä traditiota kutsutaan ramismiksi yhden keskeisen kehittäjänsä protestanttiamarttyyriin Peter Ramuksen (1515–72) mukaan. Tuomas Akvinolainen oli korostanut muistikuvan käyttöä. Tällainen *fantasmata* oli muistipaikkaan liittyvä mieleenpainuvan voimakas, raju ja erikoinen muistikuva. Reformaation voimakas kuvanvastaisuus ja idolien kielto tuki ramismin dialektista logiikkaa. Valistuksen ajan ajattelu omaksui ramismin paradigmaksi. Muistikuvan roolia korostava traditio siirtyi uudemmalle ajalle uskonnollisessa ajattelussa sekä joissakin ajattelutraditioissa, kuten esimerkiksi pedagogiikassa (esim. aapistaulut) ja psykologiassa. Sekä muistipaikkaa että muistikuvaa korostavat mallit selkeytyivät muistiteknologioiksi. Tässä artikkelissa painottuu erityisesti muistikuvatraditio, jonka varaan rakentuva muistiteknologia ilmenee nykyaikana esimerkiksi mainonnassa ja julkisessa retoriikassa.

Idea, jonka mukaan muistettavat asiat voidaan järjestää liittämällä ne imaginääriseen paikkaan ja mieleenpainuviin mielikuviin, on tiiviisti läsnä länsimaisessa ajattelussa jo antiikin ajoista saakka. Tämän tradition juuret on tavallista liittää kreikkalaiseen ajattelijaan Simonidekseen. Esimerkiksi Ciceron mukaan (*De Oratore* II, lxxxvi) Simonides oli ensimmäinen, joka liitti hyvän muistin taidolla valittuihin mielikuviin, jotka sitten järjesteltiin mentaaliseen paikkaan. Kreikkalaiselle ja roomalaiselle muistitaidolle oli ominaista ajatus, jonka mukaan muistaminen on verrattavissa lukemiseen. Tämä tarkoitti sitä, että mielen liike muistin imaginaarisessa paikassa oli verrannollista silmän liikkeeseen luettaessa kirjoitettuja merkkejä. Muistitaito tarjosi kirjoittamisen kaltaisen automatiikan, joka perustui selkeään tilaan ja mieleenpainuviin merkkeihin. Muistitaito oli analoginen myös liitutaulelle kirjoittamisen kanssa. Samoin kuin liitutaulella mahdollisesti vanhan kirjoituksen poispöyhkimisen, samaa mentaalista muistipaikkaa voitiin käyttää useita kertoja (Yates 1966). Muistitaito tarjosi tarkan metodin sille, miten erilaisia ja muuttuvia muistoja voitiin tallentaa ja palauttaa mieleen. Tällä tavoin 'käsitellyllä' sisällöllä, eli muistoilla, miellettiin olevan oma hyveellinen piirteensä, joka juontui muistitaidon normatiivisesti ja yhteisöllisesti sanktioidusta luonteesta.

Huomattavaa on, että muistitaito ei ollut vain käytännöllinen taito, vaan sillä katsottiin olevan eettisempi viesti. Ajatuksena on, että muistin yksityiskohtien tuli korostaa muistitilan ideaalista luonnetta. Käytännön muistitaidon taipumuksella käyttää imaginäärisenä lokuksena esimerkiksi temppeleitä tai kirkkoa oli normatiivisempi merkityksensä. Kokonaisefektin tarkoituksena on 'vangita' muistitaidon harjoittaja hyveelliseen sisältöön, orientoida hänet maailmaan määrättyllä tavalla, sekä opettaa häntä tämän taidon käytännön sovellettavuudessa. Muistitaidon harjoittaja oppi huomaamaan, että mieleen palautettavassa sisällössä oli oma perspektiivinsä (North 1983, 369). Muistitaidossa yksittäisen toimijan näkökulma korvaantuu imaginäärisen muistipaikan sisältämällä sisäisellä logiikalla. Asioiden mieleen palauttaminen on mahdollista ainoastaan, jos samalla muistetaan hyveellisesti järjestetty tapa muistaa. Näin harjoitettuna muistitaidon tarkoituksena on johtaa yksilöllisten näkökulmien yhdistymiseen yleiseen muistamisen tapaan. Samalla muistista tulee mitta, joka indikoi yksilön ja yhteisön välisen

sitten vahvuutta. Tämä syvemmillä tasolla tapahtuva yhteisöllinen 'yhdyttäminen' on usein huomaamatonta. Tärkeää on huomata, että *muistamisen praktinen taito korostaa käytännöllisyyttä ja hyöryä tavalla, joka piilotti taidon poliittis-metafyysisemmän luonteen*. Tämä piirre puolestaan avaa väylän muistamisen avulla tapahtuvalle huomaamattomalle vaikuttamiselle.

Eräs keskeinen ero antiikin ja kristillisen muistitaidon välillä liittyy niiden sisältämään intention. Antiikin muistitaito pyrki hyveelliseen elämään maanpäällisessä poliittisessä yhteisössä. Kristillinen intentio puolestaan liittyi elämään Civitas Dei'ssä – ts. tämän puoleisessa seurakunnassa ja tuon puoleisessa taivaallisessa valtakunnassa. Muistitaidon sisältämä tekeminen keskittyi hurskaaseen kilvoitteluun, synnittömään elämään, muiden pelastamiseen, saarnaamiseen ja rukoiluun. Tästä näkökulmasta ei ole vaikeaa ymmärtää, että uudemmalle ajalle muistitaito säilyi erityisesti luostarilaitoksessa sekä erilaisissa uskonnollisissa kouluissa. Toisaalta renessanssin ajan humanistinen traditio siirsi muistitaidon tradition takaisin laajempaa yhteiskunnalliseen käyttöön. Keskeisenä ideana oli, että mielen järjestäminen muistipaikkojen ja -fantasmojen avulla mahdollisti poliittisen ja sosiaalisen lisäedun saavuttamisen. Muistaminen pyrkii viestittämään toimijan oikeamielisestä luonteesta ja temperamentista.

Muistitaidon lähtökohtana on toimijuus *ex tempore*. Toisin, kuin kulttuurisen tai kollektiivisen muistin käsitteet, jotka painottavat suhteellisen pysyviä ja kestäviä rakenteita, muistitaidon traditio perustuu muuttuvien tilanteiden tuottamaan dramatisoivaan voimaan. Muistitaito on työkalu, jonka avulla tapahtumia voidaan jäsenellä merkityksellisiin keskinäisiin suhteisiin. Tämä *järjestelytyö* antaa muistille sen praktisen merkityksen.³

Mary Carruthers (2000) urauurtavassa kristillisen muistitaidon historiassaan toteaa, että 'muisti' on parhaiten ymmärrettävissä eräänlaisena "*ajatusapparaattina*" (*Machine of thought*). Tämän ap-

³ Muistamisen paikkoja, jotka tuottavat monimuotoista yhteisöllistä muistamista ovat Suomessa esimerkiksi 'vuoden 1918 tapahtumat' tai vähäisemmässä mielessä 'Kekkonen'. Yhdysvaltalaisessa kontekstissa 'Vietnam' ja nyt 'Irak' tarjoaa yhteisiä muistamisen paikkoja, joista nousee hyvin erilaisia tulkintoja. Maailmanpolitiikassa Jerusalem tai Lähi-itä ovat ensisijaisesti muistamisen paikkoja, joista juontuu hyvin erilaista mutta toisiinsa nivoutuvaa ulkopoliittista tekemistä.

paraatin tekemä työ liittyy kykyyn tuottaa omaan ja dialogiseen käyttöön tarkoitettuja merkityksellisiä ajatuskokonaisuuksia ja niihin nivoutuvaa jäsentynyttä toimintaa. Tämä 'apparaatti' on osa omaa elinympäristöään, johon se auttaa orientoitumaan tietyllä tavoin. Tämän muistin sisältämän määrätyn orientoituneisuuden tiedostaminen ja täydellistäminen oli keskeinen osa muistitaidon perinnettä erityisesti keskiajalla ja varhaisella uudella ajalla. Muistilla on muokkaava suhde omaan sosiaaliseen elinympäristönsä. Tämä elimellinen yhteys jättää vääjäämättä jälkensä tiedon muotoon ja myös sen sisältöön. Muistiteknologia on mieltävissä tietynlaiseksi orientoituneisuudeksi – "a way of seeing" -suhteessa ympäristöönsä. Tämä tendenssinomainen orientoituneisuus viittaa paljolti samaan, jonka Carruthers tuo esille puhuessaan muistitaidosta tietynlaisena puoliautomoituna ajatteluapparaattina. Tämän ajatteluapparaatin välttämättömiä osia ovat ympäristön elementit. Esimerkiksi muisti, jonka tarkoituksena on avustaa tietyn puheen pitämisessä, ei ole passiivinen varasto. Tehokas muisti puheen pitämisen yhteydessä pyrkii orientoimaan puhujan suhteessa ympäristöönsä, eli yleisöön ja heidän ajatuksiinsa. Muisti auttaa puhujaa orientoitumaan yleisönsä, niihin jaettuihin piirteisiin, jotka auttavat poliittisessa viestinnässä, mutta pyrkii myös edesauttamaan erilaisten yllättävien tilanteiden – esim. yleisön esittämät välihuomiot, unohdukset, lipsahdukset, jne. – käänntämisessä viestinnän kannalta hyödyllisiksi tapahtumiksi. Yleisessä mielessä muistin elävöittävimpiä 'raaka-aineita' ovat juuri todellisuuden muuttuvat ja yllätykselliset tapahtumat. Muistitaito jalostaa näitä haluttuun suuntaan ja 'puhaltaa' niiden avulla puheaktiin inspiroivaa henkeä.

Carruthersin kertaaman kristillisen muistitaidon keskeisenä ajatuksena oli voimallista toimijaa suhteessa elinympäristöönsä. Tämä toimijan omaama 'voima' näyttlee merkittävää roolia retoriikan traditiossa, johon muisti liittyy enemmän tai vähemmän keskeisenä osana. Voima on toimintaa *ex tempore*. *Ekstemporaaalisuus* viittaa kykyyn selviytyä odottamattomissa ja avoimissa tilanteissa. Muistitaidon näkökulmasta toimijalla ei ole etuoi-keutettua kokonaiskuvaa siitä, mitä tiettyssä hetkessä tapahtuu, mutta se silti ilmentää *toiminnassaan* tiettyä ekstemporaalista metodologiaa, joka liittyy teot ymmärrettävään muotoon.

Muistiteknologioiden historiallisen merkityksen nähdään usein romahtaneen niiden oman painon

alla (esim. Yates 1966). Ei-ramististen muistiteknologioiden bysanttilainen monimutkaisuus on johtanut moderneihin tulkintoihin, joiden mukaan siihen liittyvien yksityiskohtien, lokuksien ja fantasmojen hallinta oli vaikeampaa kuin halutun sisällön ulkooppiminen. Carruthers'in (1992b, 2000) mielestä tämä tulkinta on harhaanjohtava ja vähättelee muistitaidon tradition merkitystä. Hänen mielestään muistitaito oli ennemminkin ajatuksien synnyttämisen väline kuin pelkkä tiedon varastointitapa. Keskiajan ja varhaisen uuden ajan muistitaidossa korostui muistin innovatiivinen piirre. Mielikuvituksen rooli oli tuottaa mielikuvia. Muisti oli ominaisuus varastoida ja palauttaa mielikuvia. Muistin rooli oli innovatiivinen siinä, että mielikuvat yhdistettiin monimutkaisiksi kokonaisuuksiksi, merkitysverkostoiksi tai -kudelmiksi. Nämä kudemat monimutkaisuudestaan huolimatta tarjosivat välineitä tehokkaihin assosiaatioihin julkisessa tilassa. Selkeyttä ja loogisuutta painottava muistiteknologioiden kritiikki unohtaa usein julkisten tilanteiden, kuten poliittisten puheiden, sosiaalisen ja ei-kognitiivisen luonteen. Ristiriitaisuudet, rönsyilyt ja epäloogisuudet saattavat olla jopa tehokkaita poliittisen viestinnän välineitä. Erottelu mielikuvituksen (imaginative) ja mielikuvallisen (imaginary) retoriikan välillä on tässä kohdin tärkeä (Kenny 2004, 47). Mielikuvituksen fantasmojen käyttö yhdistelee yhteisön jo tuntemia mielikuvia uusiksi innovatiivisiksi kokonaisuuksiksi.

Muistia avustavilla fantasmoilla on tärkeä rooli.⁴ Sen lisäksi että ne ovat mieleenpainuvia, ne sisältävät muistia. Tämän voi ymmärtää siten, että fantasmat ovat usein dramatisoituja hahmoja, jotka tiivistävät historiallisia opetuksia. Nykypäivään sovellettuna esimerkiksi Milosevic Kosovon sodan aikaisena fantasmana sisälsi viitteitä aikaisemmista 'diktaattoreista', kuten erityisesti Hitleristä (Aaltola 2005). Näin käytettynä fantasma ei ole vain

⁴ Länsimäisen ajattelun historiassa fantasmat ilmenevät ainakin seuraavissa lähteissä: Platon, *Pidot*, vi, 6; Ficino, *Theologia platonica*, vii, 6; Aristoteles, *De anima*, 432a; Tuomas Akvinolainen, *Summa Theologica*, I, 89a. Aristoteles näki merkityksien perustuvan fantasioiden sarjanomaiselle kielelle, jota sielu kykenee ymmärtämään. Tämä sielun kieli on verrannollista merkkien tulkintaan tekstiä luettaessa (Couliano 1987, 5, 32). Muistitaidon perusolettamus liittyy aristoteeliseen käsitykseen, että fantasmat ovat sielun, älyn ja puheen peruskielioppi, jota manipuloimalla voidaan saavuttaa hyveellisiä tai vähemmän hyveellisiä päämääriä.

mieleenpainuva apuväline, vaan sisältää voimakkaita historiallisia viittauksia, latauksia ja se omaa toimijuutta. Muistiteknologiassa fantasmat liitetään usein juuri toimijuuden käsitteeseen. Usein puhutaankin toimijuutta omaavista kuvista, toimijakuvista (*agent images*). Nämä viittaavat fantasmoihiin, jotka eivät ole passiivisia vaan toimeenpanovoimaa omaavia ja aktiivisia (Sharrad 1995, 100). Fantasmat toimivat ja saavat aikaan toimintaa (Carruthers 2000, 16). Fantasmojen toimintaa ohjaa muistin intentionaalisuus, eli mielen liike kohti jotain arvotettua päämäärää. Fantasmojen toimijuus edesauttaa tämän liikkeen säilyttämistä. Muistaessaan fantasman mieli herättää päämäärähakuisen liikkeen, joka innovatiivisesti pyrkii tuotamaan uusia variaatioita taustalla olevassa lokuksessa (esim. '9/11' tai "uusi Lähi-itä") sekä sanoissa että teoissa. Fantasmojen käyttö ei ole helppoa. Toimijakuvat ovat vahvoja ja niiden innovatiivinen manipulointi määrättyjen päämäärien saavuttamiseksi saattaa olla ongelmallista (Couliano 1987, 92). Toisin sanoen toimijan itsensä kyvykkyys asettuu vaakalaudalle hänen herättäessä henkiin hyvin vahvoja fantasmoja. Toimijuus saattaa siirtyä vahvoihin mielikuviin, jotka valjastavat innovatiivisuuden ja määrittelevät 'toimijan' nimelliseen, toissijaiseen rooliin.

Muistin tehtävät Bushin hallinnon teksteissä

Tarkoitukseni on seuraavaksi tarkastella George Bushin puheita, jotka koskevat Irania ja erityisesti Iranin ydinohjelmaa. Puheiden ajanjakso on 2001–2006. Puheiden tulkinta perustuu muistiteknologian sisältämään käsitteistöön. Miten George Bushin tuottama muisti näyttäytyy muistikuvia painottavan muistitaidon perinteen valossa? Miten eri muistin tehtävät ilmenevät? Mikä on muistipaikka, johon Iran-puheet ankkuroidaan? Mitkä ovat puheiden keskeiset fantasmat? Kuinka innovatiivista puhe on?

Yhdysvaltojen hallinnon puheita ja tekstejä luettaessa on syytä muistaa tekstien tuottajiin kohdistuva keskeinen vaade: Heidän täytyy tuottaa hyvin monia puheita ja tekstejä viikoittain. Voidaan olettaa, että tämän vaateen kohtaamiseksi poliitikko järjestää mielensä niin, että sisällön palauttaminen mieleen on mahdollisimman tehokasta ja vaivatonta. Mieleen palauttamisen tehokkuus puolestaan vaikuttaa muistin sisältöön. Vaivattomuuden ja tehokkuuden ohella muistilla on muita teh-

täviä. Usein hyvä muisti liitetään siihen, että sen sisältö on verifioitavissa, eli se on yhdenmukainen todella toteutuneiden tosiasioiden kanssa. Toinen muistin tehtävä on erottaa tapahtumia toisistaan kronologisiksi tapahtumasarjoiksi. Näiden tehtävien ohella painottuu kuitenkin myös se, mitä tapahtumista voidaan oppia, opettaa ja se, mitä niitä muistamalla voidaan käytännössä tehdä. Pedagoginen piirre painottaa muistin opetuksellisuutta. Esimerkiksi sisältö, joka liittyy aiheeseen 'Kosovo', saa latauksensa, jossa korostuu määrätynlaisen väliintulon hyveellisyys (Aaltola 2002a). Praktinen piirre korostaa sitä, miten opittuja hyveitä voi käytännössä toteuttaa.⁵

Todellisuus pohjaisten, kronologisten, didaktisten ja praktisten muistin piirteiden ohella keskeistä osaa yhdysvaltojen hallinnon muistityössä leimaa yhteisön ylläpitämisen tehtävä. Muistamisen akti tunnustaa tiettyä yhteisöllistä samanmielisyyttä. Bushin puheet usein tähdentävät esimerkiksi sitä, että kansainvälisen yhteisön pitää "puhua yhdellä" äänellä. Tässä yhteydessä 'perusfaktojen' kertomisesta ja muistamisesta tulee poliittisen kuulumisen osoitus. Tapa, jolla asiat tulee muistaa, kertoo sen kuka on Yhdysvaltojen puolella ja ketkä sitä vastaan. Aineistossa tämä näyttäytyy yhtenevän muistamisen hetkinä esimerkiksi Bushin lehdistötilaisuuksissa, jonkin valtionpäämiehen kanssa. Yhteisöllisyys tuodaan esiin muistuttamalla syyskuun 11. päivän 'opetuksista' korostuneen samanmielisesti. Tässä mielessä muistamistyö korkean tason tapaamisten yhteydessä on tunnustuksellista: 'Me kuulumme samaan yhteisöön'. Hyvän esimerkin tunnustuksellisuudesta tarjoaa Bush ja Saksan uuden liittokansleri Angela Merkelin välinen lehdistötilaisuus 3.5.2006. Tilaisuuden teksti korostaa "yhteistyötä", "kansainvälistä yhteisöä", "yhtenäisyyttä" ja "yhteistä tahtoa" (Joint press conference with president George W. Bush and German Chancellor Angela Merkel, 3.4.2006). Yhteenkuulumisen tunnustaminen tarjoaa tilaisuudelle puitteet. Tällä 'yhtenäisyyden hengellä' on oma historiansa. Se viittaa aikaisempiin kansainvälisen yhteisön kokemuksiin ja saavutuksiin erityisesti terrorin vastaisessa sodassa. Hengen luominen viittaa muistikuvaan, joka on samalla toimijakuva. Miten toimijat muistavat ja mitä he muistavat, heijastelee toimijan kuulumista kansainväliseen yhteisöön ja

⁵ 'Käytännön järki' -tradition suhteesta Yhdysvaltojen ulkopoliitiikkaan kts. esim. Aaltola (2002b).

toimijan statusta tuon yhteisön sisällä. Samalla pyritään saamaan aikaan kohdistettua toimintaa suhteessa yhteisön ulkopuoliseen toimijaan, Iraniin.

Toimijakuvista 'yhtenäisyys' esiintyy Irania koskeissa teksteissä huomiota herättävän runsaasti. Yhtenäisyys liitetään unohtumattomiin kuviin, joiden juuret ovat syyskuun 11. päivää seuranneessa yhtenäisyydessä. Bushin hallinnon tekstit muistuttavat yhteisestä reaktiosta, joka yhtenäisti Yhdysvallat. Kansainvälisen yhteisön käsite liitetään myös tähän mielikuvaan jaetusta taistelusta, jota sivilisaation käsitetään käyvän barbaarisuutta vastaan. Tätä yhtenäisyyden-toimijakuvaa dramatisoidaan eri tavoin. Esimerkiksi syyskuun 11. päivän viidentenä vuosipäivänä 11.9.2006 pitämässään televisiopuheessa Bush toteaa seuraavaa: "Vaaralliset viholliset ovat julistaneet aikomuksensa tuhota elämäntapamme. He eivät ole ensimmäisiä yrittäjiä, ja heidän kohtalonsa tulee olemaan sama kuin niiden, jotka ovat aikaisemmin yrittäneet. 9/11 näytti meille miksi. Iskujen tarkoitus oli saattaa meidät polvillemme ja ne saivatkin tämän aikaan, mutta eivät tavalla mitä terroristit halusivat. Amerikkalaiset yhdistyivät rukouksessa, tulivat auttamaan apua tarvitsevia naapureitaan ja päättivät, että vihollisemme eivät saa viimeistä sanaa. Kansalaistemme henki on Amerikan voiman lähde. Me menemme eteenpäin uskoen tähän henkeen, varmoina päämäärästämme ja uskoen rakastavaan Jumalaan joka teki meistä vapaita" (President's Address to the Nation, 11.9.2006). Yhtenäisyystoimijakuva sisältää vahvasti latautuneita merkityksiä. Uskolliset assosiaatiot ovat vahvoja. 'polvilleen saamisen' -kuvakieli sisältää viittauksen kansalliseen herätykseen. Yhtenäisyystoimijakuva liittyy amerikkalaiseen julkiseen uskontoon ja sen taustalla oleviin paljolti kristillisiin kulttuurisiin resursseihin.

Bushin edellä mainittu vuosipäiväpuhe aikaisempien vastaavien puheiden tavoin alkaa muistamisen keskeisyydellä: "Hyvää iltaa. Päivälleen viisi vuotta sitten syyskuun 11. päivä poltettiin Amerikan muistiin. Yhdeksäntoista miestä hyökkäsi kimpuumme historiassamme vertaansa vailla olevalla barbaarisuudella. He murhasivat väriin, uskontoon ja kansalaisuuteen katsomatta ja julistivat sodan koko vapaalle maailmalle. Tuosta päivästä lähtien Amerikka ja sen liittolaiset ovat olleet hyökkäävä osapuoli sodassa, jonka kaltaista emme ole aikaisemmin taistelleet. [...] Tänä hartaana iltana olen pyytänyt jonkin verran aikaanne keskus-

tellakseni vielä edessämme olevasta uhasta ja siitä, mitä olemme tekemässä suojellaksemme kansakuntaamme ja rakentaaksemme toiveikkaamman Lähi-idän, joka on rauhan avain Amerikalle ja maailmalle". Bush painottaa miltei poikkeuksetta puheissaan muistamisen tärkeyttä osana terrorin vastaista kamppailua. Hänen tapansa muistella syyskuun 11. päivää nostaa esiin vahvoja toimijakuvia. Tämän kuva-arsenaalin hän siirtää Lähi-idän yhteyteen ja erityisesti Iraniin. Muistipaikan kannalta tämä siirto tarkoittaa, että 9/11 -loklus projisoidaan Lähi-idän kartalle tavalla, joka muuttaa alueen perinteisesti sisältämiä toimijakuvia.

Lähi-idän "avaimen" mieltäminen vaatii Yhdysvaltalaisen ajattelun lähempää tarkastelua. Muistin tematiikka oli vahvasti läsnä yhdysvaltalaiseen kulttuuriin syvästi vaikuttaneessa puritaanisessa kristillisyydessä (White 2005). Koska puritaaninen usko käsitti Jumalan suunnitelman olevan näkyvän luonnon rakenteessa, puritaanit korostivat luonnontieteellistä ja teknologista pohdiskelua. Luonnon tarkastelu ja teknologisten ongelmien ratkaiseminen oli eräs väylä Luojan mysteerien pohdiskeluun. Tämänkaltaisen ajattelu kannusti puritaaneja perustamaan pappiskouluja ja yliopistoja (esim. Harvardin yliopisto). Luonnontieteellinen pohdiskelu perustui paljolti ramistiselle loogiselle dialektiikalle. Vaikka dikotomisot erottelut näin hallitsivatkin tieteellistä luomakunnan tarkastelua, sekä kouluista että saarnastuoleista käsin tapahtunut kansanvalistus perustui paljon muistikuvallisempaan ilmaisuun. Suodattuneena monien historiallisten kontekstien läpi tämä vaikutus on vielä havaittavissa tämän päivän amerikkalaisessa kristillisyydessä ja pedagogiikassa (McKnight 2003). Erityisesti aikaisemmat vaikutukset näkyvät kriisipuheen genressä. *Kriisipuhe* viittaa amerikkalaisessa kristillisyydessä ja poliittisessa traditiossa esiintyvään tapaan korostaa tilanteen dramaattisuutta (McKnight 2003, 3). Kriisipuheen juoni on seuraava: Yhdysvaltojen ideaali tila luvattuna maana ('City upon the Hill') on uhattuna, jonkin moraalisen vaaran vuoksi (esim. 'yellow danger', 'red scare' ja 'evil terrorists'). Puhe viittaa tässä kohdin vaaroihin ja rappioon ('Errand in the Wilderness'). Kriisipuheiden perusteema on muisti. Puhe kehottaa ihmisiä muistamaan tietyt arvot (ts. Jumala, uskonto, vapaus ja yhtenäisyys) ja muistuttaa ihmisiä siitä, mitä tarkalleen ottaen nämä perustoittoimijakuvat kulloinkin kyseessä olevassa maailmanajassa tarkoittavat.

Kriisipuheen muistiteknologialle on ominaista muistuttava, opettava ja saarnaava. Tämä on helppo havaita Bushin hallinnon Irania koskevissa puheista. Bush kääntää usein tapahtumat eettisiksi esimerkeiksi, joiden avulla voidaan oppia 'oikeaa' tulkintatapaa. Tämä tropologinen mieleen palauttaminen painottaa kielen figuratiivista luonnetta. Poliittinen puhuminen kääntyy harjoituksiksi, joissa muita taivutellaan omaksumaan määrätty sanoja tuottamalla mahdollisimman monta variaatiota samasta hyveelliseksi katsotusta temasta. Varjoimisen tarkoituksena on 'polkea' muistamista tehostavia assosiaatiopolkua. Tätä tehtävää toteutetaan innovatiivisilla yhdistelmillä (esim. polvilleen saaminen sekä terroristien tavoitteena että kristillisenä mielikuvana). Huomio kiinnittyy kekseliäisiin tapoihin, joilla asioita yhdistellään ilman että käsillä oleva teema unohtuisi. Tästä lähtökohdasta on helppo ymmärtää Yhdysvaltojen hallinnon taipumus soveltaa sen hyveelliseksi katsomaa perustetta mitä arvaamattomimmassa uusissa tilanteissa. Uudet tilanteet – esim. kesän 2006 Libanonin kriisi tai Irakin kaaos – tarjoavat mieleenpainuvia puitteita kekseliäälle kuvaannolliselle kielelle.⁶ Jos astuu tämän eettisen puitteen ulkopuolelle ja tarkastelee todellisuutta positivistisemmasta näkökulmasta, Yhdysvaltojen harjoittama retoriikka näyttäytyy omituisena ja tavallaan valheellisena. On huomioitava, että tämä tietty 'omituisuus' on osittain myös tehokeino. Bushin tekstit ovat tarkoin harkittuja ja kokeneiden puheenkirjoittajien laatimia. Niissä esiintyvät omituisuudet luovat Bushin kielestä kansanomaista kuvaa, jota Bush ruokkii puhumalla 'luovasti' vapaissa puhetilanteissa (esim. ns. 'ristiretkipuhe'). Muistivat monien klassikkojen, kuten Ciceron tai Ad Herenniumin tuntemattoman kirjoittajan mukaan ovat tehokkaimmillaan, kun ne ovat bizarreja.

Eräs keskeinen nykyisessä maailmanpolitiikassa ilmenevä muistipuheen piirre on muistin sisällön varmentaminen, eli muistetun materiaalin vertaaminen siihen mitä 'todella' tapahtui. Varmentamisen erilaisiin nykyrituaaleihin liittyvät käytännöt ilmenevät monin tavoin. Esimerkkeinä voidaan mainita halu verrata Irakin sotaa edeltäneitä tietoja

siihen, mitä nyt tiedetään Irakin joukkotuhoaseista. Tästä näkökulmasta muistitaitoon liitetään vaade, että muistin sisällön tulisi olla pääsääntöisesti objektiivista – didaktisten ja yhteisöllisten tehtävien ohella ja jopa sijasta. Tämä vaade itsessään kääntyy innovatiivisen muistipolitiikan muotoon: Varmennettavuuden teeman korostuessa sen muodoista tulee tapoja ilmentää legitimiä muistia. Tämä 'vaatimus' ilmenee myös Bushin puheista muistiteknologisesti käsiteltyinä ja ehostettuna. Niissä korostuu muisti, jossa korostetaan varmentettavuuden vaatimusta. Näin esimerkiksi vaatimukset Iranin ydinlaitosten tarkastajista ja Iranin velvoittaminen todistamaan ydinohjelmansa rauhanomainen luonne kertovat 'varmentamisrituaalien' keskeisyydestä nykyisessä muistissa. Varmentamisen muotoihin liittyy vahvoja muistikuvia. Keskeisiä muistoja liittyy siihen, kuka ja kuinka varmentetaan? Todentamisen tavat ja tahot liittyvät puolestaan olennaisella tavalla auktoriteettiin modernissa maailmanpolitiikassa. Puhuessaan Irakista tarkastusfantasma on paljolti läsnä. IAEA:n roolia tässä korostuksessa ovat voimakkaat teemat tarkastuksista: "Me saimme iranilaiset allekirjoittamaan – emme 'me' vaan maailma sai iranilaiset päättämään – lisäpöytäkirjaksi kutsutun asiakirjan, joka mahdollistaa tarkastukset, jotka normaalisti eivät olisi mahdollisia. Toisin sanoen, perustava työ parhaaksi mahdolliseksi tarkastuskyvyksi on saatu paikalleen" (President's Remarks on the Iranian Nuclear Threat, 9.8.2004).

On syytä olettaa, että todentamisen käytännöt ovat oleellisesti tunnustamisen riittejä. Tunnustamisen riitit sisältävät oman muistinsa, joka liittyy siihen, kuinka aikaisemmin asioita on todennettu ja kuka on niitä todentanut. Irakin sota ja siihen liittynyt joukkotuhoasejupakka on vahvasti mieleen painunut osa nykyistä poliittista muistia. Jupakan keskeisimpiä merkityksiä on se, että sen voidaan väittää saattaneen vallalla olleet varmentamisen tavat syvään kriisiin. Irakiin liittyy voimakkaita fantasmoja, joka tähdentävät vääristeltyä tai epäluotettavaa tiedustelutietoa, epäilyksiä harhaanjohtamisesta ja epäilystä todellisista motiiveista. Nämä fantasmat tavallaan animoivat ja dramatisoivat tämän hetkistä kansainvälispoliittista kanssakäymistä. Tämä on taustatekijä, jonka Iranin ydinohjelmasta muistuttamisen on otettava huomioon. Näiden fantasmojen kanssa Yhdysvaltojen hallinto joutuu kamppailemaan yrittäessään kommunikoida perusviestiään innovatiivisilla tavoilla. Todenta-

⁶ Esimerkiksi ulkoministeri Rice:n ajatus Libanon kriisistä uuden vapauden ja demokratian Lähi-idän "synnytyksuskina" edustaa mielikuvituksellista kielenkäyttöä, jolla taustalla olevaa viestiä varioidaan uusiin tilanteisiin sopivaksi.

mismenetelmien kriisi heijastuu nykytilanteeseen Yhdysvaltojen hallinnon muistamismetodeja vastaan kohdistettuna epäilyksenä. Yhdysvaltojen on vaikea ankkuroida herättämiään muistikuvia tavalla, jotka liittäisi ne kuvaan joistain objektiivisen todellisuuden sisältämistä tosiasioista. Se, mitä muistetaan, on tavallaan irronnut modernismin asettamista keskeisistä vaateista ja vallalla olleesta positivistisesta ajattelutavasta. Tämä irtoaminen on osaltaan korostanut muistitaidon traditioon liittyviä muita funktioita: kronologisuutta, didaktisuutta, praktisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Voidaan esittää väittävä, että muistin yhteisöllisyyttä tuottava funktio on Irakin sodan jälkeisessä tilanteessa korostunut. Systemaattista kuvaa siitä, mitä on tapahtunut, ei tuotetakaan sen vuoksi, että todella tiedettäisiin, mitä on tapahtunut. Tämän sijasta tärkeämpää on kertoa uskottavia tarinoita, jotka vastaavat länsimaissa vallalla olevia myyttisiä käsityksiä. Muistitaito painottuu näin myös didaktiseen piirteeseen, jonka avulla sosialisoidaan uusia legitiimejä toimijoita kansainvälisen yhteisön piiriin ja syvennetään kansainvälisen yhteisön keskeisiä identiteettiä vahvistavia rituaaleja. Bushin puheista voi päätellä, että tämä kouluttamisprosessi koetaan keskeisemmäksi kuin jokin autenttisen oikein muistamisen saavuttaminen. Kun muistin avulla herätetään henkiin tunne todellisen asioiden tilan tuntemuksesta, kyseessä on vallan tunnustamisen muoto. Toimija haluaa kertoa muille tai omille jäsenilleen identiteetistään poliittisen yhteisön tärkeänä jäsenenä. Muistitaito valjastetaan yhteisön rakentamiseen ja siihen sosialisointiin.

Myytit yhdysvaltalaisina toimijakuvina

Yhtenäisyys- ja vapaustoimijakuvien lisäksi Yhdysvaltojen ulkopoliittikan muistiteknologiat korostavat usein esiintyviä myyttejä. Toimijakuvia voidaan hakea ulkopoliittiselle ajattelulle tyypillisestä myyttivarannosta. Myytit tarjoavat lisäsisältöä Yhdysvaltojen hallinnon tekstien tarkastelulle. Reinhold Niebuhrin keskeiset teokset *Nature and Destiny of Man* (1945) ja *The Irony of American History* (1952) käsittelevät uskonnon ja politiikan suhdetta. Hän korostaa myyttien keskeisyyttä politiikassa. Myyteillä hän tarkoittaa kulttuurisesti merkittäviä tarinoita ja legendoja. Hänen mielestään myytit ovat tärkeitä Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa ohjaavia tekijöitä. Erityisen mielenkiintoi-

sen piirteiden muodostavat hänen (1952, 51) käsityksensä 'viattomuuden myytistä' Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa (myth of innocence). Niebuhrin mielestä Yhdysvalloissa yleinen ajatus 'viattomasta' kansakunnasta johtaa kahtiajakoon omien kansalaisten ja niiden välille, joiden koetaan suhtautuvan Yhdysvaltoihin vihamielisesti. 'Hyvä vastaan paha' -jaottelu johtaa helposti asetelmaan, jossa Yhdysvallat käsittää olevansa taipuvainen naiiviuuden muiden tahojen pahuuden suhteen. Myytti altistaa Yhdysvaltojen ulkopoliittikan yhtäältä herkkyyteen muiden pahojen aikomuksien suhteen ja toisaalta kyvyttömyyteen käsittää omaa pahuutta. Tämä viattomuusmyytti voidaan nähdä muistiteknologisenä välineenä, jolla loihditaan esiin kuva oikeudesta ja ilman omaa syytään hyökkäyksen kohteeksi joutuneesta Yhdysvalloista. 9/11 -muistipaikassa tämä myytti voidaan nähdä viattomuustoimijakuvana. Näkemys Yhdysvalloista barbaarisen iskun viattomana kohteena on eräs Bushin 9/11 -puheiden perusteemoista. Bush muistuttaa, ettei syy iskuille johtunut Yhdysvalloista itsestään, vaan terroristien vihantäyteisestä olemuksesta. Tähän sivilisaatio-barbaria kontekstiin hän asettaa myös Yhdysvaltojen ja Iranin välisen suhteen.

Niebuhr suosittelee toista hänen mielestään parempiin päämääriin johtavaa myyttiä, ns. perisynnimyyttä. Viattomuuden myytti johti hänen mukaansa ajatukseen, jonka mukaan ihminen oli hyvä, arvokas tai ainakin itseään parantava. Niebuhrin tätä myyttiä kohtaan esittämä kritiikki suuntautui paljolti myös modernia ihmiskuvaa vastaan, jonka keskeisenä piirteenä on ajatus mieleltään 'tabula rasa' -ihmisestä, joka on pohjimmiltaan hyvä, viaton ja kehityskelpoinen. Modernissa ajattelussa ihmisen perusluonteen sijasta ongelmaksi on koettu ennemminkin vääristymät yhteisöllisessä ympäristössä (esim. tavat, perinteet ja instituutiot), jotka saavat ihmisen ilmentämään hänelle muuten vierasta pahuutta. Niebuhrin mukaan tämä moderni edistyskeskeinen ajattelu on ollut omiaan viemään huomion pois ihmisen ambivalentin luonnon tiedostamisesta kohti institutionaalisten olosuhteiden parantamista. Hänestä huomio on keskittynyt väärään suuntaan. Esimerkiksi viattomuuden myytti ei hänestä suhtaudu tarpeeksi vakavasti ihmisen perusluontoon ja siitä aiheutuviin yhteiskunnallisiin heijastumiin. Niebuhrin ihmislunnon kuvausta värittää perustava kaksinaisuus, ambivalenssi. Ihminen on samaan aikaan hyvä ja paha, luova ja tuhoava. Tämän 'ambivalenssin'

myytin, jota kristillisyydessä on kutsuttu perisyntiniksi, Niebuhr nostaa mielekkään ja harkitsevan politiikan teon tarpeelliseksi perusmyytiksi.⁷

Muistiteknologisesta näkökulmasta perisyntimyytti voidaan tulkita perisyntitoimijakuvaksi, jonka tarkoituksena on tunnustaa omia erheitä ja kykyä pahuuteen. Bushin teksteissä tämä toimijakuva ilmenee harvoin. Tavallaan se ilmenee suhteessa epäyhtenäisyyttä tuottaviin voimiin, kuten epäilyksiin ja kritiikkiin (esim. puolustusministeri Donald Rumsfeldtin käyttämä termi ”old Europe”). Samoin tunnustetaan eri kansainvälisen yhteisön maiden erilainen ’ymmärrys’ suhteessa terrorismiin. Joillakin mailla, jotka eivät ole kokeneet terroria käsitettään olevan naiivi kuva terrorismista. Samoin Bush tunnustaa, joitakin aikaisemmin tehtyjä virheitä, kuten uskomuksen Irakin joukkotuhoaseisiin. Mutta tämäkin tunnustus käännetään merkiksi Yhdysvaltojen kyvystä oppia ja kehittyä. Perisyntitoimijakuva esiintyy teksteissä harvoin. Esiintyessään se useimmiten muistuttaa sinisilmäisyyden olemassa olosta ja sen vaaroista.

Niebuhr kritisoi Yhdysvaltojen demokratian ominaispiirrettä: myyttistä uskomusta oman kansan ja toiminnan jumalalliseen oikeutukseen ja tehtävään. Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa kritisoidessaan Niebuhr korosti erityisesti niitä piirteitä, jotka hänestä ilmensivät jumalana leikkimistä (1952, 24, 153). Tämä myytti voidaan ymmärtää jumalatoimijakuvana, josta Bushin puheet muistuttavat hyvin usein. Tämän toimijakuvan keskeinen piirre on terrorin vastaisen taistelun näkeminen fundamentaalisenä hyvän ja pahan vastakkainasetteluna: ”Sota terroria vastaan on enemmänkin sotilaallinen konflikti – se on 21. vuosisadan ratkaiseva ideologinen kamppailu. Ja me olemme vastaan alkuvaiheessa. Voittaaksemme tämän kamppailun meidän täytyy kukistaa terroristit tarjoamalla toiveikkaampaa näkemystä”. Toinen vaihe tämän toimijakuvan synnyttämisessä, muistuttaminen Jumalan siunauksen mahdollisuudesta, jonka Bush tekee pääsääntöisesti useimmissa 9/11 -puheisiin. Jumalatoimijakuvan viimeistelyn voi käsittää ta-

pahtuvan vetoamalla Yhdysvaltoihin maailman toivona ja sorrettujen kansojen vapauttajana. Näin synnytetty vahva toimijakuva ilmenee usein. Esimerkiksi varapresidentti Dick Cheney on todennut seuraavasti: ”Me tiedämme, että sivistyneen maailman toiveet ovat kiinni meistä. Tavoittemme on oikea ja tiedämme että kansamme tulee voittamaan” (Vice President’s Remarks at the National Automobile Dealers Association 2006 Legislative Conference, 19.9.2006). Bush muistuttaa puheessaan usein tästä toimijakuvasta: ”Niin kuin meille on vakuutettu, eivät kuolema eikä elämä, eivät enkelit, ruhtinaat eivätkä vallat, eivät asiat nyt tai tulevaisuudessa, eivät korkeudet tai syvyydet voi erottaa meitä Jumalan rakkaudesta. Siunatkoon hän kuolleiden sielut. Lohduttakoon hän meidän omiamme ja johdattakoon hän aina maatumme” (President’s Remarks at National Day of Prayer and Remembrance, 14.9.2001). Jumalatoimijakuva sisältää rikkaan assosiaatioiden lähteen ja sen avulla voidaan antaa yhteisön identiteetille uskollisyytteisiä piirteitä ja kääntää päivänpoliittista kieltä raamatun kertomuksista muistuttavaan muotoon.

Edistysmyytti on tärkeä osa yhdysvaltalaisista muistiteknologiaa. Edistystoimijakuvan avulla luodaan vahvoja kuvia liikkeestä. Sellaiset käsitteet, kuten ”demokratian leviämien”, ”vapauden marssi”, tai vaikka Lähi-idän rauhaprosessin yhteyteen liitetty ”tiekartta” muistuttavat ajan sisältämästä suunnasta. Sekä kristillinen että moderni ihmiskuva korostavat versioita progressio-myyttistä, joka on myös läheistä sukua lineaarisen aikakäsityksen kanssa.⁸ Huomattavaa on, että progressio-mallin kritiikki on nostonan esiin myös syklisen taantumisen mahdollisuutta korostavan regressio-myytin (esim. Frye 1963, 53–54). Amerikkalaisessa ajattelussa progressio- ja regressioiteemat näyttävät historiallisena jatkumona. Amerikka on prosessi, jossa edistyksen käsitetään etenevän ja taantuma näyttäytyy ajoittaisina kriiseinä (Kaye 1994, 252).

Yhdysvaltojen hallinnon tekstit toistavat edistystä tapahtuneen/tapahtuvan. Taantumistoimijakuva puolestaan näyttäytyy teksteissä, pelottavana

⁷ Kirjassaan *The Irony of American History* hän kirjoittaa: ”jos me amerikkalaiset häviäisimme, vihollisemme julmuus olisi vain toisarvoinen syy onnettomuudellemme. Varsinainen syy olisi se, että suuren kansakunnan voimaa ohjaisivat silmät, jotka olisivat olleet liian sokeat näkemään kamppailun kaikkia vaaroja. Tätä sokeutta ei olisi aiheuttanut jokin luonnollinen tai historiallinen vahinko, vaan viha ja omahyväisyys”.

⁸ Frazerin (1922) hyvin vaikutusvaltainen teos *The Golden Bough* esimerkiksi oletti ihmiskunnan kehittyvän magian ja uskonnon sävyttämien aikakausien läpi kohti tieteellisen ajattelun kautta. Tämä kolmijakoinen historianmalli on ominainen modernille sekularisaatioajattelulle. Vaikutusvaltainen August Comte kuvasi näitä kausia uskonnolliseksi, metafysiiseksi ja tieteelliseksi.

visiona barbaaristen terroristien tavoitteista. Taantumisen mahdollisuus johtaa käsitykseen kansallisista kriiseistä, jotka niitäkin usein pidetään edistyneen kannalta välttämättöminä.⁹ Nostalginen kaipuu vanhaan 'hyvään' aikaan ja paluu 'terveisiin' arvoihin nähdään tarpeellisina. Nämä menneisyyttä korostavat arvot on analyttisesti syytä erottaa regressiosta, joka on poliittisen taudin kaltainen hyvin negatiiviseksi koettu prosessi. Bush pyrkii muistuttamaan amerikkalaisia siitä, että edistystä tapahtuu ja tärkeitä etappeja saavutetaan (esimerkiksi koskien Irakia maan perustuslaki, vaalit ja al Qaida johtajan surma). Jos viesti ei keskeydy edistykseen tai jos tilanne näyttää kovin synkältä, puheissa muistutetaan siitä, että terroristit iskevät Yhdysvalloissa jos amerikkalaiset eivät pysy yhtenäisinä harjoitetun ulkopolitiikan takana. Voidaan väittää, että Irakin sodan ja myös suhteen Iraniin perusargumentti muuttui edistyneen korostamisesta regression vaaroista muistuttamiseen kesällä 2006: "Edistystä tapahtuu" -iskulause vaihtui "jos vetäydymme terroristit seuraavat meitä Amerikan mantereelle" -teemaan.

Yhdysvaltojen hallinnon Iran-muistipaikka

Tulkittaessa presidentti Bushin puheita muistiteknologisesta näkökulmasta on syytä määrittää muistipaikka eli ulkopolitiikan tekemisen imaginaarinen lokus. Muistipaikka, jossa eri asiat saavat merkitykselliset paikkansa, on sekä paikallinen että ajallinen. Bushin puheissa Lähi-itä ei hahmotu topografisena paikkana. Puheet eivät ole tässä mielessä realistisia, vaan ne ovat käsiteavaruudellisia, eräänlaisia ajatusmaisemia. Käsitteet, kuten Jerusalem, Isreal, Palestiina, Damascus ja Teheranin Ajatollah, saavat merkityksensä osana läntisen kansainvälisen yhteisön mytologiaa, jossa 2000-vuotinen historia on kulttuurisesti merkityksellisiltä osiltaan kokonaisuudessaan läsnä. Lokus on myös ajallinen prosessi, johon Yhdysvallat sijoittaa toimijakuvat, joista saavat edistyksestä kertovan tehtävän. Ajallista muistipaikkaa sävyttää progression ja regression väline dialektiikka ja ajoittaiset kriisit (esim. Vietnam, 9/11 ja Irak).

⁹ Esimerkiksi presidentti Bill Clinton ensimmäisessä virkaanastujaispuheessaan (20.1.1993) toteaa seuraavaa: "Thomas Jefferson believed that to preserve the very foundations of our nation, we would need dramatic change from time to time".

Bushin hallinnon teksteissä esiin nousevalla muistilokuksella on käsiteavaruudelliset (ts. 'kansainvälinen yhteisö') ja ajalliset piirteensä (ts. 'vapauden marssi'). Käsite-avaruudellinen muistikehys viittaa Bushin tapaan korostaa kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyttä. Kansainvälinen yhteisö on se hyveellinen muistikehys, johon Bush asettelee erilaiset toimijakuvat ja vähäisemmät fantasmansa. Tässä mielessä Bushin poliittinen viestintä perustuu paljolti määrätynlaiseen rooliin opettajana. Hän opettaa kansainvälisestä yhteisöstä, luo kansainvälistä yhteisöllisyyttä ja näkee tietynmuotoisen tekemisen olennaisena osana kansainvälistä yhteisöä. Yhtenäisyystoimijakuva muokkaa myös tapaa, millä muistipaikka hahmottuu: "Jos edustat suljettua yhteisöä, sinulla on neuvotteluissa etu kuuden ryhmään verrattuna, koska kaikki mitä sinun täytyy yrittää löytää, on heikoin lenkki neuvottelutiimissä. Siksi on meidän tehtävämme varmistaa se, että kansainvälinen tahto säilyy vahvana ja yhtenäisenä, jotta voisimme ratkaista tämän asian diplomaattisesti" (Press Conference with Bush on Negotiations with Iran, 21.3.2006). Bush korostaa, että maailman turvallisuus riippuu yhteisestä "äänestä", jolla Irania lähestytään ja puhutellaan: "Ja maailma puhuu Iranille yhdellä äänellä ..." (Bush meets with Afghan President Hamid Karzai in Kabul, 1.3.2006). Yhtenäisyys vaati työtä ja Iranin koetaan haluavan lyödä kiilaa kansainvälisen yhteisön jäsenten väliin: "Me tulemme jatkamaan töitä kumppaneidemme kanssa, jotta saavuttaisimme tämän yhteisen päämäärän" (Bush on IAEA resolution on Iran, 4.2.2006). Yhteistä ja yhtenäistä "kansainvälisen yhteisön ääntä" korostava kieli on syytä asettaa Irakin tapahtumien yhteyteen. Irakin sotaa edeltäneitä tapahtumia leimasi Yhdysvaltojen halu ja kyky ryhtyä toimiin vain joidenkin liittolaistensa kanssa. Epäyhtenäisyyden muiston korjaaminen edellyttää nyt Iranin tapauksessa yhtenäisyyden korostamista, jotta haluttu päämäärä saavutettaisiin paremmin. Muistipaikka on muodoltaan korostuneen selkeä.

Käsite-avaruudellisen piirteen lisäksi Iranin tilanne hahmottuu osana ajallista maisemaa. Lähi-Itä on prosessi, se on vasta tulemassa joksikin. Tämä tulemisen prosessi muodostaa lokuksen johon presidentti Bush asettelee tapahtumat: "Viime kuukausina, vapauden asia on edistynyt huimasti laajemmassa Lähi-idässä. Miljoonat ihmiset Afganistanissa ja Irakissa uhmasivat terroristeja äänestääkseen vapaisa vaaleissa. Palestiinalaiset äanes-

tivät uutta presidenttiä, joka irtisanoutuu väkival-
lasta ja työskentelee demokraattisen uudistuksen
eteen ja ihmiset Libanonissa lunastivat uudelleen
suvereenisuutensa ja ovat nyt äänestämässä uutta
johtoa. Kaikkialla Lähi-idässä on tapahtumassa
toiveikas muutos. Ihmiset ovat saavuttamassa va-
pauttaan. Ja vapauden tulvan pyyhkiessä yli alueen,
se saavuttaa viimein myös Iranin”. (President’s re-
marks on democracy in Iran, 16.6.2005). Ajallise-
na kontekstina on edistystoimijakuvaan sopiva
prosessi, joka vie kohti ’vapauden voittoa’: ”Va-
pauden voitto Irakissa vahvistaa uutta liittolaistam-
me sodassa terroria vastaan, inspiroi demokraattis-
ia uudistajia Damaskoksesta Teheraniin, tuo lisää
toivoa ja edistystä ongelmalliselle alueelle ja tä-
män takia nostaa hirvittävän uhan pois lapsiemme
ja lapsenlapsiemme elämästä” (President Bush’s
State of the Union Address, 3.2.2005). Hyveenä
puheissa pidetään päättäväisyyttä ja kärsivällisyyt-
tä. Vapauden tulvan toteutuminen vaatii aikaa:
”Minä tiedän, että loppumaton uutissykli aiheuttaa
tiettyä kärsimättömyyttä. Mutta asiat eivät tapahdu
välttämättä yhdessä yössä niin kuin jotkut haluaisi-
vat, jotta yksi asia selviäisi ja voisimme siirtyä
seuraavaan” (Bush Press Conference, 16.3.2005).

Bush suhtautuu Iranin mahdollisiin joukkotuho-
aseisiin osana neuvotteluprosessia. Verratessaan
Irania ja Irakia toisiinsa Bush korostaa Iranin ole-
van vasta sen prosessin alussa, jonka puitteissa Ira-
kiin hyökättiin: ”[...] Tästä johtuen Iranin ja Irakin
tilanteiden välillä on paljon eroja. Diplomatia epä-
onnistui 13 vuotta Irakissa. Niin, kuin mahdollises-
ti muistatte ja varmastikin muistatte, kaikki YK:n
päätökset jotka YK:lta syntyi, Saddam täysin si-
vuutti” (President’s remarks on regime change in
Iran, 20.12.2004). Myöhemmin (President’s Re-
marks on Negotiations with Iran, 17.2.2005) Bush
korostaa Iranin ja Irakin eroa muistuttamalla 16:sta
YK:n päätöksestä, joita Irak rikkoi ja siitä, että
koko maailma, ei vain Yhdysvallat, oli vakuuttunut
siitä, että Saddamilla oli joukkotuhoaseita: ”Niin
kuin tiedätte Iranin asia ei ole vielä edes tullut
YK:n turvaneuvostoon. Ja minun mielestäni on
vielä paljon sijaa diplomatiale”. Bush näkee Dip-
lomatian sen prosessin alkuna, joka saattaa johtaa
aseelliseen konfliktiin Iranin kanssa. Toisaalta hän
Irak-vertauksellaan tuo esiin sen, että tie keinona
on vasta alussa.

Yksi muistipaikan lisämäärä on ’diplomaattinen
prosessi’. Bush korostaa, että kyseessä on nimen-
omaan diplomaattinen neuvotteluprosessi, joka se-

kin on vasta aluillaan: ”Tämän päiväinen IAEA:n
äänestys ei ole diplomatian tai IAEA:n roolin lop-
pu. Pikemminkin se on intensiivisen diplomaatti-
sen yrityksen alku, jonka tarkoituksena on estää
Iranin hallintoa kehittämästä ydinaseita” (Bush on
IAEA resolution on Iran, 4.2.2006). Bush korostaa
haluaan antaa diplomatiale mahdollisuus (Presi-
dent Bush on North Korea and Iran, 31.5.2005).
Diplomatia ja diplomaattinen prosessi määrittäy-
kansainvälisen yhteisön keskinäiseksi yhteisen
äänen hakemiseksi ja tämän säilyttämiseksi: ”Ja
me tulemme näkemään paljon julkista keskustelua
tämän asian tiimoilta. Ja kiinalaisilla on oma mie-
lipiteensä, venäläisillä on omansa, meillä on mieli-
piteitä, kaikilla on mielipiteitä. Meidän tehtäväm-
me on saavuttaa yhteinen konsensus. Tämän on se,
mitä kutsutaan diplomatiaksi [...] mutta diploma-
tia puhuu ystäville, liittolaisille ja muille yhteisestä
päämäärästä” (Press conference with president
Bush and Chancellor Merkel, 13.1.2006).¹⁰ Sarjan-
omaisessa diplomaattisessa prosessissa on selkeät
etappinsa, joiden avulla voidaan hahmottaa asioi-
den merkitystä. Yhden keskeisen etapin muodostaa
YK:n turvaneuvosto. (Press conference with Presi-
dent Bush on Iran, 19.12.2005). Tässä yhteydessä
tekstit korostavat prosessin diplomaattista luonnet-
ta: ”Minä olen luottavainen, että maailma tulee nä-
kemään Iranin joutuvan turvaneuvostoon, jos se ei
noudata sopimuksiaan. Ja se milloin tämä siirtämi-
nen turvaneuvostoon tapahtuu, on diplomatian asia.
Tämä on se, mistä olemme puhuneet. Me olemme
puhuneet siitä, miten toimia tämän asian kanssa
diplomaattisesti” (Joint Press Conference with
Bush and Russian President on Iran, 16.9.2005).

Huolen kohteena on läpinäkymätön (non-trans-
parent) hallinnon halu saada haltuunsa ydinaseita.
Tässä yhteydessä suljettu (closed) on tulkittavissa
hallinnon muodoksi, joka lähtökohtaisesti on epä-
ilyttävä. Tämän lisäksi suljettu ja läpinäkymätön
hallinto näyttää ennalta tekevän mahdottomaksi
erilaisten tarkastuksien ja valvontamenetelmien
käyttökelpoisuuden. Yhdysvaltojen hallinto näyttää
pitävän Irania yhteen sopimattomana IAEA:n hal-

¹⁰ ”Diplomaattista strategiaa johtaa tällä hetkellä EU3:ksi
kutsuttu joukko – Ranska, Saksa ja Iso-Britannia – ja ne
tekevät hyvää työtä pitääkseen yhdessä jaetun viestin, jonka
mukaan iranilaisten täytyy noudattaa kansainvälistä normia.
Seuraava looginen askel, jos iranilaiset jatkavat kansainväli-
sen normin rikkomista ja vapaan maailman vaatimuksia, on
mennä YK:n turvaneuvostoon”. (President Bush on Global
War on terror, 23.1.2006).

lussa olevien valvontamekanismien kanssa. Iran on fantasma, jonka nähdään olevan monen pahuuteen liittyvän tapahtuman takana. Iranin nähdään liittyvän ”vastakkainasettelujen” ja ”kaaoksen” kylvämiseen (esim. Bush on War on Terror, 8.3.2005). Varsin voimakas tähän yhteyteen usein kuuluva mielikuva on se, että Iran käyttää murhaamista poliittikkansa apuvälineenä. Eräs keskeinen iraniin liitetty piirre on katkeruuden hyväksikäyttö, joka liittyy Israelin ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin (President’s remarks on American and European Alliance, 21.2.2005). Bush kokee, että pahuuden voimat käyttävät tätä katkeruutta hyväkseen ajaakseen omia päämääriään. Bushin puheissa iranilainen ihminen määrittynyt entiteetiksi, joka ”halua olla vapaa”. Iranin islamistinen hallinto, demoninen fantasma, määrittynyt ihmiselle luontaisen vapauden esteeksi: Iranin regiimi ”sulkee riippumattomia sanomalehtiä ja verkkosivustoja ja vangitsee ne, jotka uskaltavat uhmata korruptoitunutta järjestelmää. Se brutalisoi omia kansalaisiaan ja kieltää heiltä heidän vapautensa”. (President’s remarks on democracy in Iran, 16.6.2005). Iran nähdään suljettuna valtiona, joka kieltää vapauden omassa maassaan ja levittää terroria maailmaan.

Tärkeää on myös huomioida se, että Iranilla on didaktinen roolinsa Bushin välittämässä muistissa. Iran ei ole pelkästään pahuuden akseliin kuuluva peruspaha. Se on mahdollinen etappi ”vapauden marssilla”: ”Aika on kypsä sille, että Iranin hallinto kuuntelisi iranilaisia ihmisiä, kunnioittaisi heidän oikeuksiaan ja liittyisi liikkeeseen kohti vapautta, joka on tapahtumassa heidän joka puolellaan” (President’s Remarks on American and European Alliance, 21.2.2005). Voimakkaan negatiivisesti latautunut ’Iran’ voi saada yhtä voimallisen päinvastaisen merkityksen, jos Iranin hallinto kaatuu. Tämä ”vapautuminen” korostaisi vapauden toimijakuvaa, jolla käsitetään olevan oma autonominen voimansa. ”Vapauden transformoiva voima” on edistystoimijakuvaan liittyvä variaatio, jota Bush usein viljelee (esim. President’s Remarks on the Iranian Nuclear Threat, 9.8.2004).

Joukkotuhoaseet ovat fantasma, joka on hyvin voimallisesti läsnä Lähi-itää koskevassa poliittisessa muistissa. Niiden olemassaolo epäillä ja pelätään, niitä etsitään ja ne viestittävät tiettyjen tahojen pahuudesta. Kuten Irakin tapaus osoitti, joukkotuhoaseiden teema luo dramaattista jännitettä ”vapauden marssille” Lähi-idässä. Moni negatiivinen tapahtuma liitetään Iranin haluun dominoida

naapureitaan vaarallisilla keinoilla, kuten joukkotuhoaseilla ja terrorin tukemisella. Erityisesti vastoinkäymiset Irakissa yhdistetään Iranin perustavaa laatua olevaan pahuuteen (Bush on War on Terror, 8.3.2005). Tarkastajat ja tarkastukset ovat yksi dramaattinen Bushin käytössä oleva fantasma.

Tarkastuksien tematiikkaan liittyy mielikuva tahallisesta huiputuksesta ja epärehellisyydestä. Samalla tavalla, kuin Saddamin hallintoon ei voinut luottaa tai miten Pohjois-Korean hallinto on osoittanut oman epärehellisyytensä, myös Teheranin ajatollahit ovat salamyhkäisiä. Pahat aikomukset ovat Iranin hallintoon liittyvä olemuksellinen piirre, jota voidaan yrittää pitää kurissa taitavalla kontrollijärjestelmällä: ”Me emme voi antaa roistovaltioiden, jotka loukkaavat sitoumuksiaan ja uhmaavat kansainvälistä yhteisöä, vähätellä ydinsulkusopimuksen perustavaa roolia kansainvälisen turvallisuuden lisäämisessä. Meidän täytyy siten tukkia kaikki porsaanreiät, jotka antavat valtioille mahdollisuuden tuottaa pommeihin soveltuva ydinmateriaalia siviiliydinohjelmia tekosyynä käyttäen” (Bush on NPT, 7.3.2005).

Vaikka Bush muistuttaa tiukan valvonta ja -kontrollijärjestelmän tärkeydestä, hän puheissaan suhtautuu Iranin hallintoon itseensä ongelmana, jonka kurissa pitäminen diplomaattisin ja kansainvälisoikeudellisin keinoin saattaa osoittautua mahdottomaksi. Iranin hallinto on olemukseltaan, ei ainoastaan toiminnaltaan, peruspaha ja uhka kansalaisilleen ja naapureilleen. Iran on petollinen ja se, että sen pahoista aikomuksista, joukkotuhoaseista ja erityisesti uraaninjalostamisesta saatiin vihiä, liittyy Bushin mukaan eräiden toisinajattelijoiden muodostamiin ryhmiin (esim. Bush on War on Terror, 8.3.2005). Bush vetoaa usein tähän deception täyteiseen historiaan selittäessään, miksi juuri Iranin ydinohjelma on erityinen uhka. Bush näyttää käsittävän tämän petollisuuden sävyttävän Iranin hallintoa niin kauan kuin se on olemassa. Tämä ontologinen ’pahuus’ tuodaan esiin usein muistuttamalla Iranin presidentin Israel-vihamielisiä puheista. Iranin kyvyttömyys tunnustaa Israel heijastaa Iranin tunnustuksellista kuulumattomuutta kansainväliseen yhteisöön. Iranin presidentin holokaust-epäilyjen esille nostaminen kertoo helposti läntisen muistin piirissä olevalle Iranin outoudesta ja samalla osaltaan tuottaa Iranista dramaattisen pahuuden fantasmaa.

Lopuksi

Kansainvälisen politiikan kulloinkin vallalla oleva muistitaitoa voidaan verrata pantheonin käsitteeseen. Nykymaailmanpolitiikan muisti pantheonin tavoin sisältää inventaarion erilaisista herooisista fantasmaista, jotka ovat usein keskeisiä henkilöitä, ja poliittisista ihmeistä. Poliittisilla ihmeillä viitataan kansainvälisen politiikan kriittisiin hetkiin, joiden dramaattinen lataus elävöittää tapahtumia jonkin aikaa niiden itsensä jälkeen. Kansainvälispoliittisen pantheonin kannalta 1990-lukua voidaan luonnehtia anti-monumentaaliseksi. Historian lopun sävyttämine ajatuksineen 90-luku sisälsi epäilyä uusien vallankumousten tai mullistavien tapahtumien mahdollisuutta kohtaan. Berliinin muurin sortuminen ja neuvostokokeilun romahtaminen koettiin suuruudeltaan ylivertaisina tapahtumina, todellisina poliittisina ihmeinä. Nämä tapahtumat sävyttivät vuosikymmenen muistitaitoa eli tapaa, jolla poliittista kokemista innovoitiin ja tulkintoja muunneltiin.

Tätä taustaa vasten on helppo ymmärtää, että syyskuun 11. päivä muutti keskeisiltä osin kansainvälisen yhteisön muistia. Monumentaalisuus astui vahvana esiin. Voidaan väittää, että 2000-luvun poliittinen muisti perustuu poikkeuksellisiin tapahtumiin ja katalyyttisiin kriiseihin. Tämän päivän tulkinnat eivät enää ole variaatioita historian lopun teemasta, vaan niissä korostuu käännteentekevät tapahtumat (esim. rajut terrori-iskut, sodat, kansanmurhat, ja joukkotuhoaseet). Samaan aikaan on todettava, että 90-luvun muistista on vielä rippeitä jäljellä. Presidentti Bushin puheet puiteistavat tapahtumat vapauden voittomarssin progressiiviseen lukukseen, jossa jokainen uusi ja raju tapahtuma on mahdollinen läpimurto niille, jotka ”rakastavat vapautta”. Tässä pantheonissa Berliinin muurin sortuminen ei ole unohtunut, vaan uudelleen kontekstualisoitunut yhtenä etappina vapauden progressiossa, jossa Yhdysvallat on kokeuksensa mukaan ollut ja tulee olemaan keskeinen katalysaattori.¹¹

Yhdysvaltojen nykyhallinnon teksteissä progressiomyytti hahmottuu ajallisena jatkumona, jota määrittävät käännteentekevät eppiset hetket. Nämä hetket ovat vapautuksen euforisia hetkiä: Berliinin muuri sortuminen, ensimmäinen Persianlahden sota, Kosovo, syyskuun 11., Afganistan, Bagdadin valtaus, jne. Toisaalta progressiotoimijakuva tuodaan esiin jatkuvan vaaran puitteissa. Mikään ei ole itsestään selvää. Progressio- ja regressiomuistikuivat muodostavat jännitteisen lokuksen muistamiselle. Francis Fukuyaman historian lopun tulkinta liittyi liberalistiseen visioon koherentista ja selkeän suunnan sisältävästä historiasta, joka johtaa suuren osan ihmiskuntaa demokratiaan. Samuel Huntingtonin paljon konservatiivisempi ja synkempi näkemys käsittää tätä ajanjaksoa valitsevan joko sivilisaatioiden konflikti tai niiden välinen vallan tasapaino. 2000-luvun Yhdysvaltojen hallinnon kielenkäyttöä on sävyttänyt näiden ajattelumallien eräänlainen synteesi. Keskeisessä osassa on dialektinen ajankäsitys. Vapauden rakastajien ja vihaajien välinen kamppailu johdattaa maailmaa eteenpäin kohti aikaa, jota hallitsee vahva liberaali demokratia.

Yhdysvaltojen hallinnon ajatusapparaatissa dramaattiset tapahtumat ovat keskeisessä roolissa. Apparaatin tarkoituksena on tuottaa dramaattisia tapahtumia, jotka liittyvät vapauden voittokulkuun Lähi-idässä. Ajatteluapparaatin eli lokuksen ja toimijakuvien muodostaman kokonaisuuden tarkoituksena on tehdä työtä. Työn keskeisenä mittana on edistyminen. Tämä ’making progress’ on vapauden tulvan etenemistä ja täydellistymistä Lähi-idässä. Se on mitta myös Yhdysvaltojen omasta voimasta ja hallinnon ulkopoliittikan onnistumisesta. Bush tähdentää, että keskeistä oikealle toiminnalle on, että pidämme muistissa sen, mitä tapahtui syyskuun 11. päivä 2001: ”Hetken aikaa, päivän selvästi, Amerikka oli kaikkein tarmokkain taistelussa terroria vastaan, koska syyskuun 11. päivän muisto oli tuoreena muistissa ja muut ihmiset olivat vakuuttuneita siitä, ettei sitä voisi tapahtua heille. Syyskuun 11. päivän jälkeen on ollut paljon

¹¹ Jäänteenä 1990-luvun kansainvälisen yhteisön pantheonista säilyi 2000-luvun vastaavaan myös ajatus unipolaarisesta tilanteesta. Tätä kuvaavan käsitteen loi Charles Krauthammer (1991), joka totesi että kylmän sodan jälkeisen maailman keskeisin piirre on sen unipolaarinen momentti. 2000-luvulle sopiva Krauthammerin käsite ei ollut pelkästään kuvaava vaan ensisijaisesti formatiivinen: ”[...there is

no alternative to confronting, deterring and, if necessary, disarming states that brandish and use weapons of mass destruction. And there is no one to that but the United States, backed by as many allies as will join [in]. Our best hope [...] is in American strength and will – the strength and will to lead a unipolar world, unashamedly laying down the rules of world order and being prepared to enforce them”.

iskuja, mikä on vakuuttanut ihmiset siitä, että meidän täytyy työskennellä yhdessä” (Bush on Democracy and Iraq, 4.4.2004). Bush käsittää syyskuun 11. päivän jälkeiset iskut muistutuksiksi. Tämänkaltaisen puhe tulee mielekkääksi muistotaidon traditiossa. Iskut ovat muuttuneet muistutuksiksi,

jotka elävöittävät ’oikeamielistä’ ajattelua ja inspiroivat ’hyveellistä’ toimintaa. Ne samalla muistutavat keskeisestä tämän ajan maailmanpolitiikan sisältämästä muistipaikasta, johon liittyy elimellisesti ’vapauden edistys’ ja ’kansainvälisen yhteisön’ olemassaolo.

PRIMAARILÄHTEET

- ”President’s Remarks at National Day of Prayer and Remembrance” 14.9.2001. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html>
- ”Bush on Democracy and Iraq”, 4.4.2004. www.iranwatch.org/governmen/US/WH.
- ”President’s Remarks on the Iranian Nuclear Threat”, 9.8.2004. www.iranwatch.org/governmen/US/WH.
- ”President’s remarks on regime change in Iran”, 20.12.2004 www.iranwatch.org/governmen/US/WH.
- ”President Bush’s State of the Union Address”, 3.2.2005 www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”President’s Remarks on Negotiations with Iran”, 17.2.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Bush Press Conference”, 16.3.2005 ”<http://www.iranwatch.org/governmen/US/WH>”
- ”President’s Remarks on American and European Alliance” 21.2.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Bush on NPT”, 7.3.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH.
- ”Bush on War on Terror”, 8.3.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”President Bush on North Korea and Iran”, 31.5.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Joint Press Conference with Bush and Russian President on Iran”, 16.9.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Press conference with President Bush on Iran”, 19.12.2005. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”President Bush on Global War on terror”, 23.1.2006. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Bush on IAEA resolution on Iran”, 4.2.2006. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Bush meets with Afghan President Hamid Karzai in Kabul”, 1.3.2006. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”Press Conference with Bush on Negotiations with Iran”, 21.3.2006. www.iranwatch.org/governmen/US/WH.
- ”Press conference with president Bush and Chancellor Merkel”, 31.5.2006. www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”President’s remarks on democracy in Iran”, 16.6.2006 www.iranwatch.org/governmen/US/WH
- ”President’s Address to the Nation”, 11.9.2006. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/09/20060911-3.html>
- ”Vice President’s Remarks at the National Automobile Dealers Association 2006 Legislative Conference”. 19.9.2006. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/09/20060919-5.html>.

LÄHTEET

- Aaltola, Mika. 2002a. Of Models and Monsters: A Wittgensteinian analysis of Kosovo Crisis. Teoksessa P. Van Ham ja S. Medvedev. (eds.), *Mapping European Security After Kosovo*. Manchester: Manchester University Press.
- Aaltola, Mika. 2002b. Välttyäkseen vaikuttamasta naurettavalta: Ylivallan osoittamisen ongelmat sodassa terrorismia vastaan. Teoksessa Kari Laitinen (ed.). *Valtapolitiikan Ajattomuus*. Tampere: Poliitiikan tutkimuksen laitos.
- Aaltola, Mika. 2005. Kuinka imperiumia luodaan? Käsiteknologinen tulkinta Yhdysvaltojen 2000-luvun maailmanpolitiikasta. *Futura*. 26:1, 19–31.
- Anderson, Benedict. 1992. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Bull, Hedley. 1966. International Theory: The Case for a Classical Approach. *World Politics*. 18, 361–377.
- Carruthers, Mary. 1992a. Intentional Mnemonics and the Ornaments of Style: The Case of Etymology. *Connotations*. 2:2, 103–114.
- Carruthers, Mary. 1992b. *The Book of Memory: A Study of Memory in Medieval Culture*. London: Cambridge University Press.
- Carruthers, Mary. 2000. *The Craft of Thought: Rhetoric, Meditation, and the Making of Images, 400–1200*. London: Cambridge University Press.
- Couliano, Ioan P. 1987. *Eros and Magic in the Renaissance*. Chicago: University of Chicago Press.
- Frye, Northrop. 1963. *Fables of Identity*. Harvest/HBJ Book: New York
- Frazer, James George. 1922. *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion*. New York: MacMillan.
- Gunn, Joshua. 2004. The Rhetoric of Exorcism: George W. Bush and the Return of Political Demonology. *Western Journal of Communication*. 68: 1, 1–23.
- Hammersmith, James P. 1978. Hamlet and the Myth of Memory. *ELH*. 45:4, 597–605.
- Hobsbawm, Eric ja Ranger, Terence (eds.), 1983. *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kammen, Michael. 1991. *Mystic Chords of Memory: The Transformation of Tradition in American Culture*. New York: Alfred A. Knopf.
- Kaye, Harvey. 1994. The making of American Memory. *American Quarterly*. 46:2, 251–259.
- Kenny, Micheal G. 1999. A Place for Memory: The Interface between Individual and Collective History. *Comparative Studies in Society and History*. 41:3, 420–437.

- Kenny, Robert Wade. 2004. Truth as Metaphor: Imaginative Vision and the Ethos of Rhetoric. Teoksessa Michael Hyde (ed.), *The Ethos of Rhetoric*. Columbia: University of South Carolina Press
- Krauthammer, Charles. 1991. The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*. 70:1, 23–33.
- Kuittinen, Liisa. 2005. Muistin poliittisuus ja Berliinin Holokausti-muistomerkki. *Politiikka*. 47:2, 129–141.
- McKnight, Douglas. 2003. *Schooling, the Puritan Imperative, and the Molding of an American National Identity: Education's "Errand Into the Wilderness."* Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Morgan, David. 1999. *Visual Piety: A History and Theory of Popular Religious Images*. Berkeley: University of California Press.
- Niebuhr, Reinhold. 1944. *Nature and Destiny of Man: A Christian Interpretation*. Charles Scribner's Sons: New York.
- Niebuhr, Reinhold. 1952. *The Irony of American History*. Scribner: New York.
- North, Michael. 1983. Architecture of Memory: Pound and the Tempio Malatestiano. *American Literature*. 55:3, 367–387.
- Nyysönen, Heino. 2001. Muiston ja muistamisen politiikka. *Politiikka*. 43:1, 26–36.
- O'Shaughnessy, N. J. 2005. *Politics And Propaganda: Weapons of Mass Seduction*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Parvikko, Tuija. 2002. Aikalaisen arvostelukyky ja muistin politiikka. *Kosmopolis*. 32:3, 93–111.
- Spengler, Oswald. 1926. *The Decline of the West*. London: Oxford University Press.
- Sharrad, Paul. 1995. The art of memory and the liberation of history: Wilson Harri's witnessing of time. *Calloloo*. 18:1, 94–108.
- Spielvogeln, Christian. 2005. "You Know Where I Stand": Moral Framing of the War on Terrorism and the Iraq War in the 2004 Presidential Campaign. *Rhetoric & Public Affairs*. 8:4, 549–570.
- Wæver, Ole. 1999. The English School's Contribution to the Study of International Relations. Esitetty "24th Annual Conference of the British International Studies Association", Manchester, 20–22.12. <http://www.leeds.ac.uk/polis/englishschool/waever99.htm>.
- White, John. 2005. Reassessing 1960s philosophy of the curriculum. *London Review of Education*. 3:2, 131–144.
- Yates, Frances. 1966. *The Art of Memory*. London: The University of Chicago Press.